

Διεθνής
Σύσκεψη
Δημοσίων
Βιβλιοθηκών
που
πραγματοποιήθηκε
στη
Λισσαβόνα
από
11 έως 13/4/2000

Λαϊκές Βιβλιοθήκες: διερευνώντας

το μέλλον

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Η Πορτογαλία έχοντας την προεδρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επιδιώκοντας την ανάπτυξη ενός ευρύτερου διαλόγου μεταξύ στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης και ειδικών εμπειρογνομόνων γύρω από τα θέματα των Βιβλιοθηκών, ανέλαβε την πρωτοβουλία να οργανώσει διεθνές συμπόσιο με θέμα: "Λαϊκές Βιβλιοθήκες: διερευνώντας το μέλλον".

Το Διεθνές Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο Belem της Λισσαβόνας και έλαβαν μέρος 125 εκπρόσωποι από 15 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹ και διεθνείς φορείς, όπως εκπρόσωποι από το Συμβούλιο της Ευρώπης, την Παγκόσμια Ομοσπονδία Βιβλιοθηκονομικών Ενώσεων κ.λπ.

Την έναρξη των εργασιών κήρυξε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πορτογαλίας, ο οποίος τόνισε τη σημασία που έχει η πρόσβαση στη γνώση και γενικότερα στην πληροφόρηση για τον πολιτισμό της Δύσης και της Ευρώπης.

Οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες περνώντας από ένα ιστορικό παρελθόν όπου έπαιζαν αποθησαυριστικό ρόλο, αποκαλύπτουν νέους κόσμους πληροφόρησης μέσα από τις σύγχρονες τεχνολογίες.

Οι νέες απαιτήσεις για σωστή και γρήγορη πληροφόρηση και πρόσβαση στην πα-

γκόσμια γνώση οδηγούν τις επενδύσεις, σε τομείς δικτύωσης και ανάπτυξης νέου τύπου Βιβλιοθηκών.

Οι εισηγητές, κατά τη διάρκεια της τριήμερης διεθνούς σύσκεψης, αναφέρθηκαν στη νέα φυσιογνωμία των Δημοσίων Βιβλιοθηκών και τις καθοριστικές αλλαγές που έχουν επέλθει από τη χρήση του διαδικτύου και τις νέες υπηρεσίες που πρέπει να παρέχουν στους πολίτες.

Αναλυτικότερα, γύρω από τους παρακάτω βασικούς άξονες, καταγράφηκαν τα εξής :

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Η γνώση είναι το νέο όνομα της ανάπτυξης. Η δομή είναι γνωστή, τα μέσα όμως είναι νέα. Παντού όπου υπάρχει εξουσία εκτιμάται ότι χρειάζεται σίγουρη και ακριβής πληροφόρηση και στην υπηρεσία της διατίθενται σημαντικές επενδύσεις σε δίκτυα και νέες Τεχνολογίες.

Όμως η ουτοπία παραμένει διότι οι νέες Τεχνολογίες έχουν το πραγματικό τους όριο το οποίο βασίζεται σε άξονες οικονομικούς και εμπορικούς που περιορίζουν το ρό-

¹ Από την Ελλάδα συμμετείχαν εκπρόσωποι από το ΕΚΕΒΙ το ΥΠΕΠΘ και Δημόσιες - Δημοτικές βιβλιοθήκες.

λο του πολιτισμού που θέλουμε.

Έτσι, η παγκοσμιοποίηση της πληροφόρησης αγγίζει ένα μέρος μόνο της κοινωνίας και μερικά μεγέθη δείχνουν την κατάσταση: το 80% από τους κόμβους στο INTERNET είναι καθαρά εμπορικού χαρακτήρα, το 80 % του πληθυσμού δεν κάνει χρήση του δικτύου και τα περισσότερα άτομα που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο έχουν κάνει σπουδές και γνωρίζουν τις νέες Τεχνολογίες,

Οι δυσκολίες, λοιπόν, πρόσβασης στην πληροφόρηση και το κόστος οδηγούν σε ταξικές και κοινωνικές διαφορές και, συνεπώς, η παγκοσμιοποίηση της γνώσης δεν τις εξαφανίζει αλλά, αντίθετα, τις εντείνει σε συνδυασμό με κοινωνικά και πολιτισμικά φαινόμενα που αρχίζουν πλέον να γίνονται έντονα όπως: λειτουργικός αναλφαβητισμός, αύξηση των πολιτιστικών μειονοτήτων, ανεργία, φτώχεια και αδυναμία πρόσβασης στη νέα οικονομία της πληροφόρησης.

Οι παραπάνω σημαντικές αλλαγές επηρεάζουν τόσο τη φυσιογνωμία και το ρόλο των δημοσίων βιβλιοθηκών όσο και τη γενική πολιτική των διαφόρων χωρών στην ανάπτυξή τους.

ΝΕΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, ιστορικό θεσμό με σημαντικό παρελθόν σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την έκρηξη των νέων Τεχνολογιών ανοίγεται ένας νέος κόσμος που χαρακτηρίζεται από:

- την πληθώρα των πληροφοριών που επιβάλλουν την ανάγκη αξιολόγησης.
- το ψηφιοποιημένο κείμενο που έρχεται ν' αμφισβητήσει το βιβλίο που ορισμένοι εκτιμούν ότι χάνει την κεντρική του θέση στον πολιτισμό της Δύσης.
- το διαδίκτυο που δημιουργεί νέους τρόπους πρόσβασης στην πληροφόρηση, στην ανάγνωσή της και στη χρήση της.

Παρά τις εξελίξεις, κανείς εισηγητής δεν αμφισβήτησε τη διακριτή θέση του βιβλίου

ου σε σχέση με την ψηφιακή πληροφορία αλλά, αντίθετα, τονίσθηκε η βαρύτητα που πρέπει να δοθεί στη διαχείριση και στο περιεχόμενο της πληροφόρησης σε οποιαδήποτε μορφή και αν αυτή παρέχεται.

Όλοι εκτίμησαν ότι είναι επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί ο θεσμός των Δημοσίων Βιβλιοθηκών και δεν μπορεί να αντικατασταθεί από το INTERNET. Αντίθετα, παίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, σε συνεργασία με διάφορους φορείς, με τη δρομολόγηση νέων στρατηγικών και μεθόδων εξασφαλίζει τη δημοκρατική πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφόρηση.

ΝΕΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

Η έκρηξη των νέων τεχνολογιών επηρεάζει και την οργάνωση των βιβλιοθηκών, μετατοπίζοντας το βάρος των δραστηριοτήτων από τη συγκρότηση των συλλογών στην ανάπτυξη δομών για πρόσβαση στην πληροφορία και νέων υπηρεσιών για τη σωστή εξυπηρέτηση του χρήστη.

Νέες αξίες προβάλλονται: γρήγορη και έγκυρη πληροφόρηση, απόκτηση ικανοτήτων ανάκλησης πληροφοριών, παροχή γνώσεων και ευρύτερη υποστήριξη του πολιτισμού.

Η πληροφόρηση εξειδικεύεται πλέον ανάλογα με τις ανάγκες του κοινού και αυτό οδηγεί τις βιβλιοθήκες στην αύξηση, εξειδίκευση και στην αναδιοργάνωση των παρεχόμενων υπηρεσιών (κατάλογοι υψηλών προδιαγραφών, σύνδεση με βάσεις δεδομένων, συνεργασίες με άλλες βιβλιοθήκες κ.λπ.). Νέα εργαλεία είναι στη διάθεση των χρηστών και δίπλα στο βιβλίο εμφανίζεται το INTERNET και οι υπηρεσίες του διαδικτύου και η χρήση του πλήρους κειμένου που επιτρέπει τη συνθετική εργασία. Παράλληλα, οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες, για την αντιμετώπιση των γνώσεων που απαιτούν οι νέες τεχνολογίες, δρομολογούν εκπαιδευτικά προγράμματα και προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες δωρεάν ή με χαμηλές τιμές.

Επίσης, τα κτίρια και οι χώροι υποδοχής των Βιβλιοθηκών αλλάζουν οργανωτική και λειτουργική δομή και προσαρμόζονται στις νέες υπηρεσίες και στις απαιτήσεις των χρηστών.

Οι χώροι προτείνεται να είναι ήρεμοι, ευχάριστοι, άνετοι στην πρόσβαση και τα ωράρια γίνονται ευέλικτα, προσφέροντας περισσότερο χρόνο ακόμα και την Κυριακή.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες για την αντιμετώπιση των σημαντικών αυτών αλλαγών έχουν δρομολογήσει νομοθετικές ρυθμίσεις για την αναδιοργάνωση των Βιβλιοθηκών ή βρίσκονται στο στάδιο της έρευνας και της καταγραφής των προβλημάτων.

Προς την κατεύθυνση αυτή αναφέρθηκαν ενέργειες, όπως :

Αγγλία:

Ο νέος νόμος "Βιβλιοθήκη για όλους" που ψηφίστηκε τον Οκτώβριο του 1999, αποτελεί τον κύριο άξονα ενεργειών που έχουν δρομολογηθεί με τη συνεργασία φορέων και βιβλιοθηκών, και στοχεύουν στη δημιουργία νέων υπηρεσιών και υποστηρικτικών παρεμβάσεων κατά του κοινωνικού αποκλεισμού (όπως, εθνικές μειονότητες, άτομα με ειδικές ανάγκες κ.λπ.).

Δανία:

Νέος νόμος για τις Υπηρεσίες πληροφοριών ψηφίστηκε για την εξαφάνιση των ταξικών και κοινωνικών διαφορών και την πρόσβαση στη νέα κοινωνία της γνώσης.

Επίσης, ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξυπηρέτηση του χρήστη δίνει και η νέα προδιαγραφή για την Υβριδική Βιβλιοθήκη.

Όμως, η συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων πρόσβασης στην πληροφορία και η αναβάθμιση των υπηρεσιών προς τον χρήστη γίνεται μέσα από τα τέσσερα νέα στρατηγικά προγράμματα εθνικής πολιτικής: δικτύωση, εκπαίδευση προσωπικού, νέες υπηρεσίες βιβλιοθηκών, ηλεκτρονικό βιβλίο - υπηρεσίες INTERNET.

Πορτογαλία:

Το δεκαετές αναπτυξιακό πρόγραμμα ίδρυσης και λειτουργίας 180 νέων Δημοτικών Βιβλιοθηκών σε όλη τη χώρα, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον εκπαιδευτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό χαρακτήρα της βιβλιοθήκης.

Οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν στη χρήση των νέων Τεχνολογιών και τον πολιτισμό, αναλύθηκαν εκτενώς με την παρουσίαση του 5ου Ερευνητικού προγράμματος IST για βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία και πρόγραμμα CULTURE 2000.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες των ευρωπαϊκών χωρών, παρά τη διαφορετική ιστορία που ακολούθησαν, στο πλαίσιο των σημαντικών αλλαγών και των προκλήσεων από τη χρήση των νέων Τεχνολογιών, ενώνονται κάτω από μερικές κοινές διαπιστώσεις :

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη παραμένει ένας καθοριστικός παράγοντας ανάπτυξης της γνώσης.

Εξασφαλίζει πρόσβαση στην πληροφορία χωρίς όρια και μπορεί να δρομολογήσει ενέργειες για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Παίζει σημαντικό ρόλο στις κοινωνικές αλλαγές και απαντά στο σύνολο των κοινωνικών τάξεων μιας χώρας.

Προστατεύει και συμβάλλει στη διατήρηση της πολιτιστικής ευρωπαϊκής κληρονομιάς.

Τέλος, η κοινωνία της πληροφορίας στην οποία βαδίζουμε δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη συμμετοχή όλων διότι χωρίς διανομή της γνώσης δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη.

Η Κατερίνα Χατζοπούλου είναι ιστορικός - βιβλιοθηκονόμος, ειδικός σύμβουλος Υφυπουργού ΥΠΕΠΘ.